

Sự tích và Ý nghĩa Tết Trung Thu History and Meaning of Mid-Autumn Festival

Trung Thu nghĩa là giữa mùa thu, rơi vào khoảng tháng chín dương lịch. *Tết Trung Thu* có tên gọi khác là *Tết Tháng Tám*.

Mid-Autumn means in the middle of the fall, which comes around mid-September of the solar calendar. The festival has another name as well: *August Festival*.

Việt Nam vốn là một nước nông nghiệp từ rất lâu đời. Do đó, mọi lễ tết đều phản ánh rất trung thực bản sắc nông nghiệp. Vì vậy, Tết Trung Thu mang dấu ấn sâu đậm văn hoá nông nghiệp có từ lâu đời đó.

Vietnam has been an agricultural country for a long time. Therefore, all festivities genuinely reflect aggie way of life. Tết Trung Thu is no exception. Instead it carries along from remote past to the present a culture that adheres to farming.

Muốn vụ mùa thu được nhiều lúa thóc, nhà nông cần bốn điều kiện, thể hiện qua câu: *nhất nước, nhì phân, tam cần, tứ giống*. Nước là điều kiện hàng đầu. Có nước dồi dào để khi cần thì cho vào ruộng đúng lúc, đúng lượng. Cây lúa nhờ đó mà lớn đều không bị khựng lại. Một khi đã đủ nước, nhà nông cần bón *phân* đúng lúc, đúng lượng thì sự phát triển của cây lúa mới mạnh mẽ, mầm nảy đầy sữa để cho hạt lúa to, căng, nặng trĩu. Sau cùng là giống phải tốt để hạt lúa được chắc, trở sai và khi xay thành gạo, nấu cơm mới ngon.

In order to earn good yield from every crop – mainly rice – farmers are to prepare: water, fertilizer, hard work, and seeds. So, water is the first and foremost requirement a farmer needs to have for the rice to develop steadily and vigorously. Lack of water along the course of its development, the rice will be weakened and the outcome would be disastrous. The last requirement is the rice seeds, whose rudiment must be mature and healthy for qualified rice.

Tết Trung Thu xuất phát từ điều kiện cần nước. Tết này gắn chặt với khái niệm với sự tích con rồng. Dân Việt tự hào là con cháu Rồng Tiên. Và Rồng ở đây không gì khác hơn là con cá sấu¹.

Từ thuở khai sinh lập địa, con cá sấu xuất hiện trước loài người và làm chủ mọi đầm lầy, nơi ao

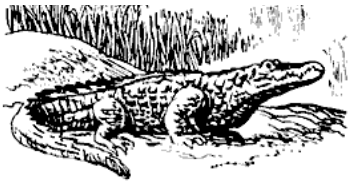

¹ Theo cụ Tiến Sĩ Nguyễn Văn Huyền, nhà nghiên cứu văn hoá Việt Nam nổi tiếng vào thời 1930, tục truyền rằng đây là loài cá sấu lợn, mỗi lần đẻ ra một bọc trứng gồm 10 cái. Chỉ cái trứng nở đầu tiên ra thì thành rồng, trứng thứ nhì gọi là *bi hí* hình giống con rùa, con thứ ba tên *ly vãn* giống con thú bốn chân, con thứ tư tên *bồ lao* có tiếng kêu thật lớn. Bốn con này sống dưới nước. Con thứ năm tên *can bệ*, giống hình con cọp (hổ), rất mạnh, có tài canh gác. Con thứ sáu tên *thao thiết*, rất háu ăn. Con thứ bảy tên *công hạ* hay *công phúc*, thích nước. Con thứ tám tên *nhai tí* thích ăn thịt. Con thứ chín tên *kim nghệ* có tài nhả khói, nuốt lửa. Con thứ mười là *tiên đồ*, hình giống vỏ hến, lúc nào cũng ngậm miệng, sống những nơi hiểm trở.

According to Dr. Nguyễn Văn Huyền, a noted researcher in Vietnamese culture in the 1930s, this creature is called swine-crocodile. It lays 10 eggs in a sac. The first egg becomes *rồng* (dragon); the second is called *bi hí* (smiling croc) in the shape of a turtle, the third one is called *ly vãn* (doglike animal), the fourth is *bồ lao* (loud-cry brute). These four love playing in water. The fifth is *can bệ* (tigerlike animal) with great strength, gifted with guarding skills, the sixth is *thao thiết* 'lorislike mammal' that always famishes of food, the seventh *công hạ* 'common water' that loves water. The eighth one *nhai tí* 'chewing mouse' that loves meat. The ninth one is *kim nghệ* 'golden heavenly dog' that is able to gush smoke and swallow fire. The last one, *tiên đồ* 'shell', in the shape of an oyster, a closemouthed creature that lives in perilous areas.

từ nước đọng, dọc các bờ sông. Và dân Việt đã biết vẽ trên thân mình giống loài cá sấu để cùng sinh tồn với loài bò sát hung hãn này. Do đó chỉ người Việt mới có tục vẽ mình để đối trị như sử sách đã lưu lại.

Originally *Tết Trung Thu* came to being under the circumstance of the farmers' longing for sufficient water for their rice crop. Its early stage dealt mainly with the myth of the dragon that has been in the Vietnamese minds as a water provider for the rice paddies. Historically, this is why the Vietnamese are proud to be descendants of the Dragon. In reality, it might be the image of legendized crocodile¹ that lives in swamps, in ponds, along the rivers. One time this creature was a nightmare to the villagers. Later on, one among the wise leaders show the villagers how to dye themselves with colors and features that created the same look as the creature – the body tattoo – a practice opened an era of safe and sound co-existence with the ferocious creature and lasted for centuries thereafter.

Trong dân gian người ta lưu truyền hình ảnh một con cá sấu biến thành rồng để mang lại mưa thuận gió hoà cho nhà nông. Hình ảnh con rồng Việt Nam khác hẳn với con rồng của người

Hoa. Họ gọi con rồng là *long vương*. Rồng Việt Nam cũng rất khác với rồng Tây phương, không có cánh và cũng không hung dữ. Nói cách khác, rồng đối với người Việt là con vật ban ân huệ cho nhà nông. Người ta thường vẽ con rồng ôm trái cầu thủy trong bức tranh rồng vờn ngọc. Viên ngọc này tiêu biểu cho mây và sấm sét.

Folk stories say that there was one kind of crocodile that lay 10 eggs at a time. The first one that hatched became dragon that would fly high up into the sky. This very dragon would bring rain to the farmers. This image of Vietnamese dragon is quite different from that of the Chinese. Imported into China, it was *king of the ocean*. In Europe the dragon has two wings – symbols of rationalism – no animals can fly without wings! For the Vietnamese, the dragon is their benefactor that confers privilege to the farmers. On top of village temples, there are always two dragons fighting a pearl. The pearl symbolizes clouds and thunder.

Rồng thích đánh nhau, khi nào chúng xuất hiện thì thường có xung đột và như vậy, sẽ có mưa. Tuy nhiên càng nhiều rồng thì càng ít mưa, vì chúng ham đánh nhau. Chỉ khi nào có một con thì lúc ấy mưa sẽ đổ xuống như trút nước. Theo truyền thuyết dân gian kể rằng rồng từ phương đông bay vào mang theo rất nhiều mây, rồi một con rồng khác từ phía tây bắc xuất hiện, cõng lên các tầng mây, và rồi gió thổi mạnh, và hai con vờn nhau trên không thì trời bắt đầu đổ mưa, cho đến khi một con bay đi thì trời tạnh.

Hình cảnh con rồng rất gần gũi không những với nông dân Việt Nam mà còn đối với ngư phủ đi giữa biển. Khi thấy gió xoáy bốc lên trời thì gọi là rồng hút nước.

It is said that the dragon loves fighting each other. Whenever one dragon appears, there must be another somewhere nearby. Eventually two of them would engage in a good battle. The more dragons appear at the same time, the less rain farmers will get on that occasion, just because they are busy fighting and forget to make rain. Other explanation has it that when only one dragon appears, it would dump more rainwater than needed. Normally, however, there is one coming from the east. Not long after that, another one from northwest joins in. The latter hides itself in dark cloud, bringing with it strong wind. Two begin a fight and it starts to rain until one gives up. By then, rain would stop. Images of the dragon are not only very dear to Vietnamese farmers but to fishermen at sea as well. When seeing a waterspout over the ocean, fishermen would call it “the dragon is picking up water.”

Vì lý do này mà triều đại nào cũng có hình con rồng trên nóc đình, các cột trong cung vua hay nhà chùa, thêu trên áo, chạm trổ trên các vật trang trí và những gì vua dùng cũng có chữ rồng: xe rồng (long xa), mình rồng (long thể), giường rồng (long sàng), mặt rồng (long nhan); cột để cầu cho mưa thuận gió hoà.

For this reason, kings of every dynasty use the images of dragons. Pillars in communal temples, religion temples, or in royal palaces are carved dragons in dance or in flight. The term dragon refers to the king's possession or characteristics: dragon chariot (king's vehicle), dragon body (king's physique), dragon bed (king's bed), dragon face (king's countenance), ... all carry everyone's wishes to have abundant of water and good weather for good yields of crops.

Hàng năm ngày hội rước rồng chính là vào rằm trung thu. Người dẫn đầu đoàn cầm cờ ngũ sắc (tượng trưng cho ngũ hành), tiếp đến là đèn lồng hình hoa quả, tôm cá hay những vật quý. Trên các lồng đèn thường có ghi hàng chữ với ý nghĩa *mong rồng tạo cuộc sống thịnh vượng* (hoàng long thịnh thế). Sau cùng là toán rước rồng. Trong đám rước rồng còn có sư tử, kỳ thật là con kỳ lân, nhảy nhót theo sau.

In Vietnam, in the old days or at present time, people celebrate dragon dances during the Mid-Autumn Festival. The procession is led by a five-colored flag (representing Five Elements). Following the lead is a line of body of persons holding colorful lanterns. The lanterns are made in shapes of many kinds of animals, fish, flowers, or precious things. On each of these lanterns there is a line of wish: *May we be blessed with dragon's favor for a prosperous life*. A long dragon, the key character, is in the middle of the procession. Right after then dragon team, teams carrying images of heavenly dog (which is now mistakenly known as "lion") are closing in.

Tương truyền rằng ngày xưa mặt trăng và mặt trời cùng vân du trong không gian thì bị con kỳ lân này không biết ở đâu nhảy xổ ra cản, khiến cho trái đất tối tăm. Đó là hiện tượng nhật thực hay nguyệt thực. Dân chúng hoảng sợ, bèn lấy cung tên bắn lên trời, chiêng trống khua liên hồi để đuổi con kỳ lân đi. Dần dà, người ta chế ra múa rồng và múa lân để cầu cuộc sống bình an, sung túc.

It is believed that, long, long ago, it was a time when the sun and the moon were travelling side-by-side for a leisurely tour in the universe, a heavenly dog came from nowhere and attacked both fiercely. The attack stopped the sun to shine on the earth, and eclipses happened for the first

time: lunar eclipse and solar eclipse. Horrified by the phenomenon, people used bows and sent arrows into the sky while others beat the drums, gongs in order to scare away the heavenly dog. Eventually, this incident turned out to be a fun celebration repeated annually from far past to the present. The purpose of this celebration is simply reflecting a wish for safe and sound life throughout the country.

Ngoài con rồng ra, mặt trăng cũng đóng vai trò quan trọng trong sự thành bại của nhà nông. Nó làm cho thủy triều lên xuống, ảnh hưởng trực tiếp đến công tác đưa nước vào ruộng của cả một khu vực rộng lớn.

In addition to the story of the dragon, the moon plays an important role in the work of farmers. It causes the water to rise and fall. The tide directly affects the irrigation in farming of a large area.

Hơn nữa, với quan niệm âm dương, mặt trăng được xem là thuộc *thủy*, âm tính, được xem là biểu tượng cho sự sinh sản, cho phái nữ và cho đời sống vợ chồng. Do vậy trên mặt trăng có bà Nguyệt và ông Tơ. Hai người này chuyên buộc các đôi nam nữ lại với nhau để họ trở thành vợ chồng. Nên nhớ người Tàu chỉ có Nguyệt Lão² chứ không có Ông Tơ. Thời gian Trung Thu rất hợp cho ông Tơ bà Nguyệt thi hành sứ mạng thiêng liêng của mình.

Vì lý do này mà mùa thu thường thường có nhiều cuộc dạ hội, nhiều gia đình chuẩn bị trà cau, hoa quả, vàng bạc để nhờ bà mai kết hợp hai gia đình lại với nhau thành sui gia.

Philosophically, the moon belongs to the yin, or water (one of the Five Elements), a symbol for production, giving birth or the wife in a family. They say that living on the moon is Mrs Moon and Mr Thread. Remember, the Chinese only believe in Mr. Moon², not Mr. Thread.

Vào đêm Trung Thu mặt trăng thường toả ánh sáng huyền diệu. Nương theo khung cảnh ấy mà trong dân gian đã nảy sinh nhiều truyền thuyết, rằng trên cung trăng còn có con cóc, gọi là *thiềm thừ*, và mặt trăng được gọi là *cung thiềm*. Cóc vốn ở dưới đất, nhưng quá hung dữ và thường bắt người ăn thịt, khiến cho Ngọc Hoàng tức giận, bắt lên cung trăng để làm người canh cửa để trị tội *Cung Quảng Lạnh*³. Chú Cuội, một cây nói dối, cũng bị đẩy lên đó để giữ gốc cây đa.

² Sách Tàu kể rằng, ngày xưa có chàng trai tên Vi Cố. Một đêm trăng, anh đi qua một nơi vắng vẻ, thấy một ông lão đang ngồi cầm quyển sách. Anh tò mò hỏi ra thì mới hay đó là Nguyệt Lão. Vi Cố hỏi trong sách viết gì, Nguyệt Lão trả lời rằng mọi cuộc hôn nhân đều ghi trong sổ đó. Nói xong, ông lão còn chỉ vào cái túi vải đựng chỉ đỏ, bảo: “Tôi buộc chân trai gái lại với nhau bằng loại chỉ này.” Càng tò mò hơn, anh hỏi về người vợ tương lai của mình ra sao thì được Nguyệt Lão cho thấy. Lúc ấy, trong một góc chợ, có cô bé con bà bán hàng mặt mũi lem luốc đang vui đùa với bạn. Nói xong ông lão biến mất. Vi Cố âm ức trong lòng, tìm đến chỗ bà bán rau và thấy cô bé quê mùa. Anh bèn thuê người giết cô bé kia, nhưng rất may cô chỉ bị một vết xước trên trán và thoát được. Vi Cố sợ bị truy nã nên bỏ trốn. Sau một thời gian khá dài, Vi Cố học hành thành công và được bổ làm quan. Trong triều có vị đại thần hứa gả con gái nuôi cho anh. Đến hôm hợp cẩn, Vi Cố nhận thấy có vết sẹo trên trán và hỏi ra thì mới hay vợ mình là cô gái đã bị mình tìm cách mưu hại mà không thành.

Chinese story books say that, in the old days, there lived a man named Vi Cố. One moonlit night, he traveled across a secluded area where he spotted an old man sitting by the worn path reading a book. Curiously, Vi Cố stopped by and talked. As soon as Vi Cố knew the old man was Mr. Moon, the marriage proposer. In addition to the book, the old man pointed at a bag full of red threads and said, “I tie legs of a boy and a girl with this thread so that they will eventually become husband and wife.” Absorbed in his curiosity, Vi Cố tried to find out who would be his wife to-be, The old man described his future wife. The next morning he went to the market and saw a shabby little daughter whose mother was selling vegetables at a corner of the market in the area. Frustrated and angry, Vi Cố decided to hire someone to get rid of the little girl. Fortunately, the girl was not seriously hurt, but the killer’s knife left a minor cut on her forehead. After that incident, Vi Cố, for fear of being caught, fled to another region where he devoted himself to studying. In the end he gained glory as to become a mandarin in the royal court. In the court, a high ranking courtier proposed his stepdaughter’s marriage to Vi Cố. On the nuptial night, Vi Cố saw the scar on his wife’s forehead. He was told about the story of her murder. To his bewilderment, his wife was the very girl whom he had attempted to kill.

³ *Cung Lạnh và Rộng*, nơi có nhiều *tổ nga* hầu hạ Chì Hằng. Có thuyết nói rằng con cóc này vốn là vợ Hậu Nghệ, vì muốn uống trộm thuốc trường sinh của chồng nhưng chưa kịp uống hết nên sợ hãi, vội bỏ trốn nhưng nửa đường không thể xa hơn, bèn ở lại mặt trăng và sau đó trở thành con cóc.

Cold and Grand Palace where many *moon girls* attending Ms Moon. Another legend has it that this toad used to be the wife of Hậu Nghệ (one among others who tried to shot down the suns to cut down the heat that made the earth

On the Mid-Autumn night, the moon casts her full and enchanting light on the earth. Inspired by the captivating scene, people created quite a few mythical and legendary fantasies. The toad is one. It was named *thiềm thừ* living in *cung thiềm* ‘toad’s palace’. The toad used to live on earth, but it was very cruel, and it preyed humans for food. The Emperor of Heaven, angry at the toad’s cruelty, decided to punish him by having him guard at the Cold Grand Palace³. The second fantasy is the image of Chú Cuội ‘the Liar’, a professional-of-a-kind, who was also expatriated from the earth to the Moon. On the moon he was stationed at the foot of a banyan tree.

Bên Tàu lại có thêm chuyện Đường Minh Hoàng⁴ lên cung trăng gặp Hằng Nga. Khi về lại địa cầu thì cho chế ra *khúc nghệ thường*, bắt chước các điệu múa và nhạc khúc của các nàng tố-nga trên cung trăng.

In China, people added the story of Tang Minghuang⁴ to their folklore saying that the king had met Hằng Nga the ‘Moon Princess’ and when he returned to the earth his created *moon fairy dance*, imitating the dance styles and songs he learned during his visit.

Tết Trung Thu biến cách từ ngày lễ của người làm ruộng, dần dần trở thành ngày tết của đám hỏi và rồi trở thành tết của học trò. Các loại lồng đèn nào cá chép, kỳ lân, con ngựa, ngôi sao, con rắn, con thỏ, đều mang những biểu tượng nói lên hy vọng được mùa, có đôi có cặp hạnh phúc và học trò học hành tinh tấn để có tương lai xán lạn.

Mid-Autumn Festival has transformed from the celebration of farmers who praised the contribution of the dragon to the inspiration of marriage initiatives and then an occasion for children to enjoy in the brightest and fullest moon in the autumn of agricultural calendar. Latterns in shapes of the carp, heavenly dogs, horse, stars, snakes, rabbits are symbols of the hope for good yields, for happy marriage of young couples, and for successful performance and achievements of children in their school days.

Ngày nay, Trung Thu là dịp để người lớn thưởng thức bánh trung thu và "thưởng trăng", uống nước trà; trẻ em thì rước lồng đèn, vui chơi.

too hot). The toad stole her husband’s so-called longevity tonic and used it for herself. While she was doing so, her husband came home. Scared, she escaped but when she reached the moon she was too weak to travel further. Then decided to stay there and became a toad.

⁴ Sự tích Đường Minh Hoàng: Đường Minh Hoàng là vua nước Tàu vào thế kỷ thứ 8, có tài hội họa và làm thơ. Một đêm rằm tháng tám, vua ra khỏi cung và gặp một đạo sĩ. Người này ngỏ ý mời vua lên chơi cung trăng. Vua nhận lời. Người đạo sĩ tung gậy lên trời, tạo thành chiếc cầu vĩ đại, lấp lánh. Hai người lần bước lên đến cung trăng, vào Cung Quảng Hàn. Ở đó toàn kỳ hoa dị thảo, cỏ thơm; vua được các thiếu nữ xinh đẹp xiêm hồng áo trắng múa hát theo điệu nhạc tuyệt vời. Về lại trần gian, vua sai diễn lại các điệu múa nhạc khúc đã từng nghe, gọi là *khúc nghệ thường*.

Tang Minghuang’s visit to the moon: The Tang dynasty ruled China from 618-907AD. Minghuang was king in the 8th century, gifted with artistic drawings and verse making. One Mid-Autumn night, he was traveling outside the royal palace and met a guru. The guru invited the king to go to the moon, and he accepted. The guru hurled his walkin cane into the sky which instantly became a brilliant and magnificent bridge. Two persons paced abreast to the moon and entered the Cold Grand Palace. There the two found strange flowers, unusual plants, fragrant grasses. The king was greeted by a group of moon girls dressed in white blouses and pink skirts dancing along and singing wonderful songs. Upon returning to the earth, the king remembered all the dancing styles and songs and had artists to create the dance called *moon fairy dance*.

Nowadays, Trung Thu is simply celebrated by adults. It's time for them to seat sipping hot tea and enjoying moon cakes under the "bright moon." Children play around with their lanterns.

Trần Ngọc Dung
September 7, 2014